

Victor Bratu

Alina Bratu

Elena Lupșa

EDUCAȚIE ' SOCIALĂ

MANUAL PENTRU
CLASA A VI-A

Educația socială	5		
Competențe generale. Competențe specifice 5			
Utilizarea manualului	6		
1 Cultură și diversitate culturală	8	4 Societatea interculturală - valori și principii	50
Cultura	10	Acceptare și respect	52
Diversitatea culturală	12	Valorizare și promovare	54
Proiect - „Cultuționarul”	14	Solidaritate și reciprocitate	56
Reflectez	15	Afirmare și dezvoltare	58
Sinteză	16	Proiect - „O întâlnire interculturală”	60
Evaluare	17	Reflectez	61
		Sinteză	62
		Evaluare	63
2 Identitatea culturală	18	5 Comunicarea interculturală	64
Moștenirea culturală	20	Ce este comunicarea interculturală?	66
Patrimoniul cultural	22	Bariere în comunicarea interculturală	68
Tradiții și obiceiuri	24	Comunicarea eficientă	70
Identitatea culturală	26	Proiect - „Extratereștrii” de lângă noi	72
Proiect - „Patrimoniul cultural imaterial”	28	Reflectez	73
Reflectez	29	Sinteză	74
Sinteză	30	Evaluare	75
Evaluare	31		
3 Împreună	32	6 Eu într-o lume diversă	76
Eu și voi	34	Eu într-o lume diversă	78
Noi și voi	36	Drepturile omului și drepturile culturale	80
Împreună	38	Cetățeni ai lumii	82
Societatea interculturală	40	Proiect - „Atlasul drepturilor culturale”	84
Proiect - „Stereotipuri și prejudecăți”	42	Reflectez	85
Reflectez	43	Sinteză	86
Sinteză	44	Evaluare	87
Evaluare	45		
Recapitulare - Teatrul Social	46	Recapitulare. Proiect „Cetățean”	88
Autoevaluare. Interevaluare	48	Autoevaluare. Interevaluare	90
Evaluare	49	Evaluare/Evaluare finală	91

Anexe - format digital

Convenția ONU
cu privire la
drepturile copilului

Declarația
universală
a drepturilor
omului

Constituția României

Educația socială, disciplina cu care v-ați întâlnit pentru prima dată în clasa a V-a, continuă, după cum cunoașteți, completarea și dezvoltarea competențelor formate prin studiul Educației civice în clasa a III-a și clasa a IV-a.

Scopul introducerii acestei discipline noi în curriculumul învățământului gimnazial este acela de a asigura dezvoltarea integrală a personalității fiecăruia dintre voi, contribuind la formarea competențelor-cheie pentru calitatea de cetățeni responsabili și pentru educația pe parcursul întregii vieți.

Educația socială a încercat, astfel, la nivelul clasei a V-a, prin *Gândirea critică și drepturile copilului*, să vă stimuleze interesul pentru problematica drepturilor copilului, pentru protejarea și promovarea acestora, totul prin intermediul unei reflecții critice asupra lor.

În clasa a VI-a, *Educația socială* vă propune o tematică centrată pe *Educația interculturală*. Demersul va urmări formarea voastră ca persoane capabile să valorizeze propria cultură și să aprecieze pozitiv diferite alte culturi ce se regăsesc într-o societate interculturală, așa cum sunt societățile contemporane, inclusiv societatea românească.

În continuare, în clasa a VII-a, *Educația socială* va aduce în centrul preocupărilor voastre *Educația pentru cetățenie democratică*, prin intermediul căreia veți dobândi competențe noi și le veți dezvolta pe cele dobândite referitoare la funcționarea statului democratic, a statului de drept și, mai ales, la formarea voastră ca cetățeni activi.

Veți finaliza studiul *Educației sociale* în clasa a VIII-a cu *Educația economico-financiară*, în cadrul căreia vă veți putea descoperi și dezvolta spiritul de inițiativă și de antreprenoriat, dar și competențele care să vă permită să adoptați responsabil decizii care privesc aspectele economice și financiare ale unui cetățean activ.

COMPETENȚE GENERALE

1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social.
2. Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice.
3. Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și a celui de întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ.

COMPETENȚE SPECIFICE

- 1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale cu referire la fapte/evenimente/procese din societatea contemporană.
- 1.2. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate.
- 1.3. Analizarea unor situații în acord/dezacord cu valorile și principiile societății interculturale.
- 2.1. Elaborarea, în echipă, a unui proiect intercultural pentru rezolvarea unor probleme cu caracter intercultural.
- 2.2. Participarea, prin derularea unui proiect intercultural, la rezolvarea problemelor comunității și la promovarea dialogului intercultural.
- 2.3. Rezolvarea în perechi/echipă a unor sarcini de lucru referitoare la viața într-o societate interculturală.
- 3.1. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite.
- 3.2. Participarea la rezolvarea problemelor comunității, manifestând empatie culturală în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite.

1 Cultură și diversitate culturală

Ce este cultura? Cultura se schimbă? A cui este cultura și câte culturi există? De ce trebuie apărată diversitatea culturală? Cât de puternică este legătura dintre cultură și comportamentul nostru?

Este foarte posibil ca, până în prezent, să nu-ți fi pus astfel de întrebări. Însă, cu fiecare zi ce trece, înțelegi mai multe din lumea în care trăiești, iar curiozitatea te face să îți dorești să cunoști tot mai multe lucruri. Cultura, caracterizată prin diversitate, este unul dintre lucrurile cărora, având în vedere calitatea noastră de oameni, trebuie să îi acordăm întreaga noastră atenție. Acest fapt este justificat, în primul rând, pentru că aceasta explică, în mare măsură, ceea ce suntem fiecare dintre noi și ceea ce facem, dar totodată pentru că răspunde la multe dintre întrebările pe care ni le punem.

Cuprins

1. Cultura

Cultura ca moștenire umană • „Cultura” • Cultură și societate • Cultura nu este unică

2. Diversitatea culturală

Diversitatea culturală • Utilitatea diversității culturale • Diversitatea culturală este un patrimoniu al umanității • Cum poate fi protejată diversitatea culturală?

Proiect - „Cultuționarul”

Reflectez

Sinteză

Evaluare

Ce vei reuși?

- să înțelegi importanța pe care o are cultura pentru fiecare persoană;
- să identifici elemente componente ale culturii;
- să realizezi împreună cu colegii o „hartă culturală”;
- să descoperi ce reprezintă „diversitatea culturală”;
- să arăți care este importanța diversității culturale;
- să cunoști diversitatea culturală a celor din jur;
- să contribui la primul tău proiect intercultural;
- să completezi un jurnal intercultural.

Ce știi?

Citește cu atenție fiecare dintre enunțurile de mai jos și răspunde prin **DA**, în măsura în care ești de acord sau apreciezi că este un adevăr, și cu **NU** în caz contrar.

1	Cultura nu este pentru fiecare dintre noi, ci doar pentru cei care își permit.	☐	6	Cultura nu are importanță pentru viața de zi cu zi a unui om.	☐
2	Cultura ne devine accesibilă mai ales prin educație.	☐	7	Pentru ca o societate să se dezvolte, aceasta trebuie să renunțe la tradiții și la obiceiuri.	☐
3	Limba, istoria, obiceiurile, tradițiile etc. reprezintă aspecte ale culturii.	☐	8	Existența diversității culturale este un aspect pozitiv al lumii în care trăim.	☐
4	Copiii, pentru că sunt minori, nu au nevoie de cultură.	☐	9	Fiecare dintre noi trebuie să respecte tradițiile și obiceiurile celorlalți.	☐
5	Societățile contemporane sunt caracterizate de diversitate culturală.	☐	10	Diversitatea culturală trebuie protejată și promovată.	☐

Carte/Film/Web

- Jérôme Clément, *Ce este cultura? În dialog cu fiica mea*, Editura Nemira, 2005 – Judith, eroina cărții, explorează alături de tatăl său fascinantul *univers al culturii*.
- www.google.com/culturalinstitute - platformă dedicată artei și culturii, care găzduiește colecții culturale din peste 1 000 de muzee și instituții culturale ale lumii.

 Declarația Universală a Drepturilor Omului

 Convenția ONU cu privire la drepturile copilului

 Constituția României

Competențe specifice vizate în principal:

- 1.1.** Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale, cu referire la fapte/evenimente/procese din societatea contemporană
- 3.1.** Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite

A Cultura ca moștenire umană

Cultura, urmându-l aici pe gânditorul român Lucian Blaga, reprezintă **modul specific de existență umană**, un univers creat de omul însuși, prin care acesta înțelege lumea. Astfel, ea este **moștenirea** care se transmite de la o generație la alta, permițându-le celor mai tineri să se dezvolte conform posibilităților proprii. Totodată, noile generații trăiesc în felul lor această moștenire, pentru a le-o transmite ulterior celor care le vor urma.

B „Cultura”

Cultura este un cuvânt vechi, provenind din latinescul *cultus*, care avea sensul de *cultivat*, de „lucrat pământul” de către un agricultor pentru a obține o recoltă. De aceea, la început, cuvântul trimitea la ideile de dezvoltare intelectuală și de perfecționare a omului, realizate mai ales prin **educație**.

Progresiv, cuvântul a dobândit o semnificație tot mai cuprinzătoare, ajungând să surprindă **toate aspectele activității oamenilor**: obiecte, comportamente, cunoștințe, obiceiuri, tradiții, istorie, artă etc.

C Cultură și societate

Oamenii nu trăiesc singuri, ci sunt membri ai unei comunități, iar prin intermediul acesteia, ei devin membri ai unei societăți. Astfel, orice om își însușește cultura în cadrul respectivei societăți. Cu alte cuvinte, **cultura îi aparține întotdeauna unui grup uman** și doar în calitate de membri ai unuia sau ai mai multor grupuri ajungem să o dobândim.

Cultura, ca reprezentativă pentru un grup uman sau pentru o societate, este astfel **tot ceea ce oamenii dețin, gândesc și fac**.

D Cultura nu este unică

Având în vedere conținutul culturii, se poate aprecia că ea este un **mod de a vedea lumea**. Cum însă grupurile umane sunt multiple, aceasta înseamnă că nu există o cultură unică și, prin urmare, este corect să vorbim despre „**culturi**”. Fiecare grup uman, mai mare sau mai mic, se exprimă într-o manieră diferită, vede lumea „puțin” altfel, așa încât una dintre cele mai importante caracteristici ale culturii este **diversitatea**.

1 Cultura exprimă omul

Există multe definiții ale culturii, dar ea se află în această curiozitate a spiritului, în setea de a învăța și a înțelege, care îi permite omului să-și exprime sentimentele și să-și depășească astfel condiția sa de ființă muritoare. (...) Arta ne ajută să uităm timpul și ne dă posibilitatea să transmitem printr-o cercetare profundă și intimă ceea ce înseamnă condiția umană.

(Jérôme Clément, *Ce este cultura?*
În dialog cu fiica mea)

- 1 Realizează, pornind de la ideile din text, un desen prin care să reprezinți ideea ta despre ceea ce este cultura.

2 Cultura este ceea ce prețuim

Cultura înseamnă ceea ce e important pentru valorile voastre, ceea ce prețuiește fiecare dintre noi în parte. O găsiți nu în funcție de loc sau de gen artistic, de etnia creatorului sau de starea lui socială, de conotațiile religioase sau de mesajul politic. Valoarea stă dincolo de toate acestea și o recunoaștem, de cele mai multe ori, fără să o putem explica și chiar fără să o înțelegem. Important este să acceptăm că există valori culturale pe care, poate, nu le apreciem, dar pe care trebuie să le respectăm pentru că cineva, undeva, le iubește.

(Agenda EU/RO 2006/2007)

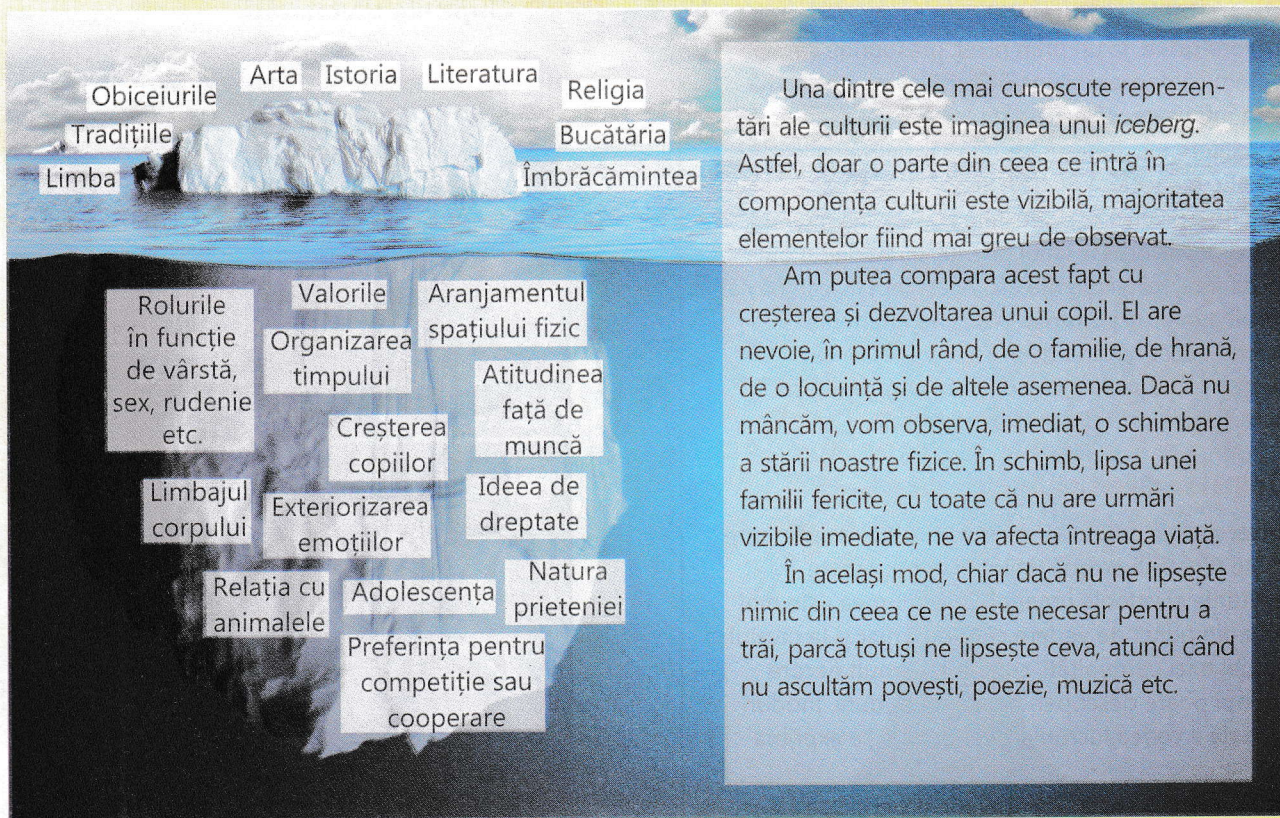

- 1 Pornind de la textul și de la imaginea propuse, construiește o definiție proprie a culturii. Compară definiția ta cu cele realizate de colegii tăi.

3 Cultura precum un iceberg

Respect pentru oameni și cărți

- 1 Cercetează cu atenție elementele „vizibile” și „mai puțin vizibile” ale culturii. Realizează o listă cu alte cinci elemente care crezi că s-ar putea adăuga listei cu caracteristicile cele „mai puțin vizibile”. Compară propria listă cu cele alcătuite de colegi și realizați o listă comună. La final, creați un iceberg al culturii, propriu clasei voastre.

Lucrăm împreună

Organizați-vă în grupuri de 4-6 elevi pentru a realiza o „hartă culturală” a grupului. În acest scop, pe o coală mare de hârtie, desenați o lume imaginară, în care veți reprezenta ceea ce apreciați că face parte din cultura voastră. De exemplu, un continent sau un alt element geografic va putea fi reprezentat de limba proprie, un altul de religia sau de religiile voastre etc. Expuneți hărțile realizate și prezentați-le colegilor propria „lume”.

- 2 Construiește un argument prin care să subliniezi faptul că un copil, pentru a se dezvolta pe deplin, are nevoie de cultură.

Dezbatem

Organizați o dezbatere în cadrul căreia să analizați și să puneți în discuție una dintre următoarele afirmații:

- a. Copiii au nevoie de cultură și artă încă de la vârste fragede.
- b. Cultura este ceea ce ne face oameni.

Dicționar

Simbolic:

care constituie un simbol, care are caracter de simbol, care servește în calitate de simbol; exprimare a unor idei, sentimente etc. prin intermediul simbolurilor.

Respect pentru oameni și cărți

A Diversitatea culturală

Diversitatea, la un prim nivel, presupune să acceptăm că **oamenii sunt diferiți**: că nu ne asemănăm ca înfățișare, că fiecare dintre noi are o anumită personalitate etc. Pentru a putea să trăim unii alături de ceilalți, respectăm aceste diferențe.

La un alt nivel însă, diversitatea înseamnă mult mai mult. Oamenii vorbesc limbi diferite, au tradiții și obiceiuri diferite, religii diferite etc. Acest fapt înseamnă că **oamenii au culturi diferite**. Astăzi, suntem mai conștienți decât oricând de acest lucru, așa încât trebuie să recunoaștem că **lumea în care trăim se caracterizează prin diversitate culturală**.

B Utilitatea diversității culturale

Diversitatea culturală creează o lume variată, care mărește numărul posibilităților și îmbogățește capacitățile și valorile umane. Cu cât lumea este mai diversă din punct de vedere cultural, chiar și la nivelul celor mai mici comunități, cu atât mai mult fiecare dintre noi poate descoperi noi și noi opțiuni, moduri diferite de a vedea lucrurile, căi noi de a se exprima pe sine etc.

Identitatea nu este doar personală, ci și socială, fiecare dintre acestea depinzând de cultura sau culturile din care facem parte. Aceasta înseamnă că **avem nevoie de diversitatea culturală**, fără de care lumea în care trăim ar fi mult mai săracă.

C Diversitatea culturală este un patrimoniu al umanității

Diversitatea culturală constituie un patrimoniu comun al umanității și trebuie ocrotită și păstrată în beneficiul tuturor oamenilor. Recunoașterea internațională a importanței sale a condus la stabilirea zilei de **21 mai** ca „**Ziua mondială pentru diversitate culturală**”.

D Cum poate fi protejată diversitatea culturală?

Diversitatea culturală poate fi protejată și promovată numai **dacă sunt garantate drepturile omului și libertățile fundamentale**, cum ar fi libertatea de exprimare, informare și comunicare, precum și abilitatea și libertatea persoanelor de a alege modul în care se exprimă din punct de vedere cultural. Egalitatea de șanse constituie astfel un principiu care trebuie recunoscut și respectat și în ceea ce privește diversitatea culturală.

1 Chipurile diversității

- 1 Precizează, în cazul fiecărei imagini, ce aspect al diversității culturale este prezentat.
- 2 Caută trei imagini prin care să illustrezi alte aspecte ale diversității culturale.

„Uniți în diversitate.” Fiecare dintre noi cunoaște această expresie, aceasta fiind deviza Uniunii Europene. Prin urmare, pentru a promova pacea și prosperitatea, europenii s-au unit, acceptând totodată să-și deschidă spiritul către culturile, tradițiile și limbile atât de diverse ale continentului nostru.

Unitatea în diversitate poate reprezenta însă mai mult, o astfel de idee exprimând modul în care oamenii din întreaga lume ar trebui să se raporteze unii la alții prin perspectiva diversității culturale.

De la valori, obișnuințe și comportamente diferite și până la lucrurile mărunte din viața de fiecare zi, indiferent de etnie, de limba vorbită, de sex, de religie etc., fiecare om contribuie prin unicitatea sa la ceea ce este umanitatea în întregul său. Suntem astfel, cu toții, precum frunzele unui arbore deosebit de divers. Și așa cum fiecare frunză contribuie la ceea ce este și la cum arată un arbore, tot așa, cu toții, reușim să îmbogățim lumea. Diversitatea culturală se cere astfel protejată și promovată de fiecare dintre noi, în permanență.

- 1 Rezumă conținutul textului într-o singură frază. Comparați în perechi frazele obținute și reformulați potrivit cu aspectele noi sesizate.

Lucrăm împreună

Organizați-vă în grupe de 4-6 elevi pentru a realiza *Arborele diversității noastre*. În acest scop, pe o coală mare de hârtie, veți desena mai întâi trunchiul unui arbore, acesta reprezentând oamenii în general. Fiecare ramură mai groasă va reprezenta un aspect al diversității (de exemplu, etnia, sexul, limba, religia etc.). În fiecare caz, figurați prin crengi diferențele concrete pe care le puteți pune în evidență (de exemplu, în cazul „limbii”, o creangă va fi reprezentată de „română”, o alta de „maghiară”, o a treia de „franceză” etc.). Pe fiecare creangă, reprezentați după aceea, prin intermediul unor frunze, chiar membrii grupului. La final, afișați în sala de clasă „arborii” obținuți.

Joc de rol

Organizați-vă în mai multe echipe, iar în cadrul fiecăreia dintre ele alegeți un aspect al diversității culturale. În raport cu acesta, realizați o scenetă prin intermediul căreia să îl prezentați colegilor voștri. Dacă aveți posibilitatea, pregătiți un spectacol, pe care să îl susțineți în fața unui public mai numeros.

Dicționar

Patrimoniu:

totalitatea bunurilor care aparțin unei colectivități, unui stat etc.; bunuri spirituale care aparțin unui popor sau întregii omeniri; totalitatea drepturilor care pot fi evaluate în bani și a bunurilor materiale la care se referă acestea, care aparțin unei persoane fizice sau juridice.

Ce vom realiza?

- **Organizați-vă în grupe de 6 elevi pentru a realiza, împreună, un „Cultuționar”.** Desigur, cuvântul nu există în nicio limbă, dar am dori să exprimăm astfel, sintetic, ideea realizării unui dicționar cultural.
- Dicționarul cultural pe care urmează să îl realizați presupune, pornind de la lista de mai jos, **să ilustrați fiecare cuvânt prin intermediul uneia sau al mai multor imagini care să redea cât mai bine semnificația sa.** Iar pentru ca totul să fie cât mai clar, veți preciza, de fiecare dată, și **definiția propriu-zisă a cuvântului.**
- Lista de cuvinte este următoarea: **om, copil, persoană, personalitate, valoare, cultură, limbă, tradiție, obicei, religie, istorie, artă plastică, sculptură, arhitectură, muzică, literatură, film, teatru, operă, port popular, muzeu, expoziție, bibliotecă, monument și basm.** Adăugați acestei liste alte cinci cuvinte care apreciați că au legătură cu ceea ce înțelegem prin cultură.

Ce vom învăța?

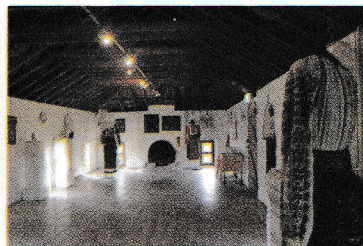
- În primul rând, faptul că aceeași idee, aceeași semnificație poate fi exprimată în moduri diferite, și chiar mai mult, faptul că ceea ce noi vedem într-un anumit fel, alte persoane pot vedea în cu totul alt fel.
- Prin intermediul produsului pe care urmează să îl realizați, veți reuși să vă clarificați și să vă îmbogățiți cunoașterea pe care o aveți în ceea ce privește semnificația acestor cuvinte.
- Nu în ultimul rând, veți învăța să explorați modalități creative de realizare a unui produs autentic, pe care îl veți prezenta unui anumit public (limitat la colegii voștri, dar la fel de bine, în măsura în care vă doriți sau identificați o astfel de posibilitate, la un public mult mai larg).

Cum vom proceda?

- Primul pas va fi **împărțirea sarcinilor.** De exemplu, o parte a grupei se va putea ocupa de căutarea imaginilor, o alta, de identificarea definițiilor, iar o a treia, de organizarea materialelor sub forma dicționarului.

EXPOZIȚIE

1. Prezentare organizată, publică, a unor obiecte selecționate, pentru a pune în lumină specificul unei activități, realizările unui artist etc. sau în scop instructiv.
2. Loc/clădire special amenajat/amenajată pentru expunerea acestor obiecte.

*Expoziție de artă populară românească
(Ambasada României din Australia)*

- Indiferent de modul în care împărțiți sarcinile, înainte de a trece la realizarea efectivă a dicționarului, discutați și puneți la punct modul în care se va prezenta dicționarul vostru. Posibilitățile sunt multiple: sub forma unei cărți, a unui afiș, a unei prezentări electronice sau, de ce nu, chiar a unui material video.
- După realizarea dicționarului, discutați pentru a identifica cea mai bună modalitate prin care veți putea aduce la cunoștința colegilor voștri, și nu numai, ceea ce ați realizat. În măsura în care aveți posibilitatea, organizați un eveniment în cadrul căruia să fie prezentate toate „cultuționarile” realizate.

Gândește-te la ce ai învățat de-a lungul unității de învățare, după care răspunde la următoarele întrebări:

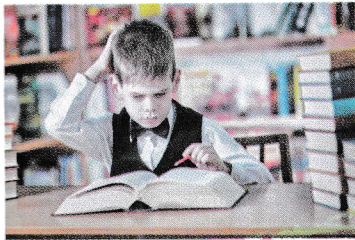

Care apreciezi că este cel mai interesant lucru despre care ai învățat? De ce?

.....

.....

.....

Care apreciezi că este cel mai important lucru despre care ai învățat? De ce?

.....

.....

.....

Există ceva care nu ți-a plăcut? Dacă da, ce anume și din ce cauză?

.....

.....

.....

Ce anume crezi că vei putea face mai bine de acum înainte?

.....

.....

.....

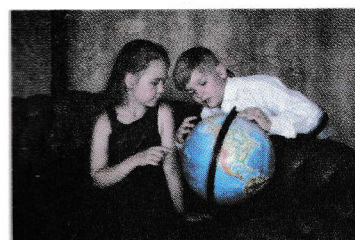

Cu cine ai colaborat cel mai bine în cadrul activităților desfășurate?

.....

.....

.....

Ce alte lucruri ai dori să afli despre temele discutate în cadrul unității de învățare?

.....

.....

.....